

Arhim. ROMAN BRAGA

**Dacă un intelectual merită
canonizat, acela este
VASILE VOICULESCU**

Interviu cu **arhim. Roman Braga**, de la Mănăstirea Ortodoxă Română din Detroit, S. U. A. Realizat de **NICOLAE IUGA**

Nicolae Iuga: Ați plecat din România când, în ce împrejurări ?

Roman Braga: Eu sunt născut în Moldova ocupată de ruși, în Basarabia. Am crescut în România și am trăit prin închisori. Am fost deținut ca preot, numit de ei ca deținut politic, doar pentru că nu am conceput că tineretul și copiii români să rămână fără pregătire religioasă. Știți concepția guvernului comunist : ei aparțineau statului și nu părinților. Noi am fost aproape 2000 de preoți care am trecut prin închisori, mai ales pentru acest lucru.

N. I.: 2000 de preoți ortodocși....

R. B.: Ortodocși, da, pentru că prea mult se face tapaj că numai preoții greco-catolici au făcut pușcărie. Nimeni nu vrea să spună că 13 episcopi ortodocși români au fost dați afară și Sinodul schimbat după ce a venit guvernul comunist la putere. Închisorile ca închisorile. Dar după aceea nu mi-au mai dat voie să stau nici în București, nici în Iași, unde eram preot înainte. M-au exilat, ca să spun aşa, din fericire, în Tara Oașului, la Negrești.

N. I.: Ați spus că "din fericire" ați venit în Oaș. De ce din fericire ?

R. B.: Pentru că eu m-am ocupat foarte mult de creștinismul pre-creștin al poporului român. Impresia mea a fost că poporul român are o trăsătură ascetică. Și sunt călugăr, sunt foarte sensibil la viața monastică. Am descoperit că dacii, strămoșii noștri sunt pe Columna lui Traian, cu sumanele lor fără mânci, cu toate obiceiurile lor

N. I.: Concret, unde ați trăit ?

R. B.: Am fost exilat, pot să spun, pe postul doi de preot, la Negrești, pe când era protopop Ioan Ursu. N-am putut să stau mult la Negrești, pentru că am înființat un cor de copii. După toate pușcăriile, nu m-am lăsat de educație. M-au chemat la raionul de partid, dar nu m-am dus niciodată. Eu i-am invitat; Sunt o instituție și, dacă vor să vorbească cu mine să vină la biserică. Până când, într-o noapte m-au răpit. Au tăiat telefonul protopopului, au venit cu un camion, mi-au încărcat bagajele și m-am trezit în comuna Sârbi, dintre Oradea și Marghita, unde, tot aşa, am reparat o biserică neterminată. Și m-am trezit cu un pașaport, ca să plec în Brazilia.

N.I.: Ați fost expulzat deci din România....

R. B.: Expulzat, da, din țară. Astă s-a întâmplat în 1968. Am plecat în Brazilia. N. I. : Anterior ați fost implicat într-un proces și condamnat. În care proces și

**Cine munca n-o iubește,
Bine-n lume nu trăiește.**

Că de nu-i îndărăta
Cu sucitoru te-oi suci,
Cu coleșeru te-oi freca,
Cu mătura te-oi mătura,
Cu acu te-oi împunge,
Cu foarfecele te-oi străpunge,
Cu lingura te-oi luanca -
Şi-n mare te-oi arunca -
Acolo să ptiei,
Acolo să răsptiei
Ca roua de soare,
Ca spuma de mare.
De la Maria Ardelean, 64 ani, 1980.

2168

De deochi

Nouă,
Opt,
Şăpte,
Şăsă,
Cinci,
Patru,
Tri,
Doi,
Unu.
De-i deochia-o cu unu
Să se deochia cu doi,
De-i deochia-o cu tri
Să se deoache cu patru,
De-i deochia-o cu cinci
Să se deochea cu şăsă,
De-i deochia-o cu şăpte
Să se deochea cu opt,
De-i deochea-o cu opt
Să se deochea cu nouă.
De-i de femeie
Crepe-i tătele,
Verse-i-se săngele,
Să rămâi mândră,
Luminată
Ca sfântu de curată.
De la Maria Mariș, 60 ani, 1980.

2169

De frumusețe

- Bună dimineața, apa lui Iordan.
- Sănătate (cutare), cea frumoasă și aleasă.
- Eu am venit la apa de zin,
Cu țărmure de mir,
Cu ptisoace
De bărbănoace,
Cu prund de busuiocace,
Să mă spăl
De ură urâtă,
De ură țipată,
De ură de văduvă grasă,
De ură de fată frumoasă.
De tăte urile mă spălai,
Dragostea în față o luai,

Apa sună,
Bulgi de aur adună,
Eu cu pumnii sprijonesc,
Pe obraji mi se sleiesc.
Mă uitai în sus la răsărit
Văzui tri surori a soarelui:
Una Mieluță,
Una Dragostea,
Una Ibostea.
Ibostea pe cap s-o pus,
Mieluță între umeri
Și Dragostea în față mi s-o scris.
De la Maria Mariș, 60 ani, 1980.

2170

Pentru a fi văzută

Îărmure de busuioc,
Eu să fiu întâi în joc;
Îărmure de lămăită,
Eu să fiu prima în uliță,
Ceața pe uliți s-a pune -
Ca și mine nu-i în lume,
Ceața pe uliță a si -
Ca pe mine nu-i găsi
De frumoasă și zestroasă,
De găzdoaie bună-n casă.
De la Maria Mariș, 60 ani, 1980.

RESTITUIRI**Colecția VASILE POP****Bocete din Oaș**

(Din lucrarea "Din Țara Oașului". Strigături (tipurituri), orăji de nuntă, bocete. 1937. Tipografia "Sf. Vasile", Bixad)

2171

La mamă

O, mămuță, bunuluță,
Unde te duci de-acăsuță -
Lași puii fără mămuță.
O, mămuță, bunuluță,
'Ntoarce-te pe lăturiță
Și mă pune la spătiță
Și pe Nuța la picioare -
Nu ț-o măre strămtoare.
Și de te-o măcam strămtoari
Maica n-a ponozlui,
Bunuță, dipt puii ii.

2172

O, măicuță, bunuluță,
Cât în lume ți-am umblat
Io locuț nu ți-am aflat
Numa spicu grâului
Și fundu pământului.
Măicuță, inima mea
Cu cuțitu de-ai tăia
Sânge n-ar cură din ea
Numai apă tulburea.

Iuliu Pop: La fân, Țara Lăpușului

cu cine ?

R. B.: Eu n-am stat numai în închisoare, ci am stat și într-un fel de concediu de 5 ani de zile. În prima închisoare am stat pentru că am fost profesor de literatură română la Liceul "Titu Maiorescu" din București. În 1948, când a venit guvernul comunist, am primit niște directive ca să interpretăm toată literatura română în sens marxist. N-am vrut să mint copiii și nu m-am supus. Atunci m-au luat. Am fost la Canal și la Pitești. Am trecut prin toată urgia Piteștiului.

N.I.: Cu ce teologi mari ati fost la închisoare ?

R. B.: Din prima închisoare, de mari teologi nu-mi amintesc, dar am întâlnit foarte mulți călugări simpli. Să știți un lucru : țăranul român este un mare teolog și dreptatea lui, moralitatea lui și integritatea lui m-au impresionat. Intelectualii s-au compromis în închisorile dar nu s-a compromis țăranul, pentru că el a avut răbdare. Stătea și se uita, vorbea puțin, gândeau mult și a rămas incoruptibil. Dar îmi amintesc la canal de părintele CONSTANTIN GALERIU care, de curând, a trecut la Domnul. La Colonia Peninsula de pe canalul Dunării, am cunoscut o mulțime de preoți. Am fost implicat în procesul "rugul aprins". "Rugul aprins" nu era o asociație. La mănăstirea Antim era centrul. "Rugul aprins" nu a fost o asociație formală, deși a fost încorporată mai târziu. El a apărut din niște necesități spirituale între 1944, când rușii au năvălit în țară și 1948, când s-a format primul guvern comunist. Noi am trăit o epocă de răsturnare a valorilor, o confuzie totală. Nu știam politic ce va fi, atunci intelectualii de la Universitatea București s-au strâns : profesorul Bota, Alexandru Mironescu care a introdus catedra de filozofie a științelor, Vasile Voiculescu, poetul, care a fost și doctor la Palatul regal, Paul Stelian, un poet, părintele Stăniloae, care a fost mentorul nostru, părintele Benedict Ursu, un intelectual.

N.I.: Toți aceștia au fost implicați în proces?

R. B.: Toți aceștia – 16 înși au fost în proces. Și, sigur, cel care a înființat asta a fost Sandu Tudor, poet și ziarist (ziarul "Grădinița", revista "Flacăra de foc"), un convertit de la ateism, de la o viață dereglată, la credință. Pe urmă a ajuns călugăr la mănăstirea Antim și stareț într-un schit pe Rarău. Sandu Tudor, după convertire, a început să sape prin arhivele române, să descopere sfinții români,

Nici în casă,
Nici afară.

(Ciumă)

pustnicii de prin munți. A călătorit la muntele Athos de unde a venit complet convertit.

N.I.: Vă rog să-mi permiteți o paranteză : Anul trecut s-au împlinit 40 de ani de la trecerea la cele veșnice a poetului Vasile Voiculescu. În primul război mondial a mers voluntar pe front. A scris o poezie creștină de mare profunzime. S-a lansat ideea unei posibile canonizări a lui. Ce părere aveți de aceasta?

R.B.: Dacă un intelectual merită canonizat, acela este Vasile Voiculescu. Noi vorbim de rugăciunea inimii, de curentul isihasmului, dar cred că singurul autentic isihast a fost acel civil, că nu era preot, care e cunoscut sub numele de "poetul serafic". El a scris niște poezii de o valoare extraordinară. Acestea sunt bazate pe universul interior pe care noi îl neglijăm: omul este o realitate infinită ca și un atom – nu-i mai dai de capăt. Despre acest atom spiritual, sfântul apostol Pavel spunea că "noi suntem biserică Dumnezeului celui viu, pentru că Dumnezeu locuiește în voi". Vasile Voiculescu a prins în poezie lucrul acesta.

N.I.: Un filolog care lucrează la Radio Cluj, Florin Săsărman, cântă aceste poezi...

R.B.: Îmi pare bine că s-au format niște lieduri spirituale creștine pentru că Vasile Voiculescu este un intelectual ortodox de mare valoare. Este un sfânt. Ca să vă dau un amănunt: el a murit într-o cămăruță, nu a făcut focul, stătea toată ziua pe un scaun, medita, scria, se ruga. A venit odată băiatul să omoare un păianjen: "Să nu vă atingeți de creația lui Dumnezeu. Eu mă uit la dânsul toată ziua și descopăr degetele lui Dumnezeu." V. Voiculescu a fost îndumnezeit în viață.

N.I.: Să revenim la firul discuției noastre. În a doua închisoare ați fost împreună cu V. Voiculescu?

R.B.: Nu. Dar știu un amănunt: "Mai băieți, să-mi puneti tubul acesta de pastă în gură dacă mor". Avea 75 de ani și voia să fie identificat; tuburile de pastă erau de metal și nu se dezintegrau. Dar i-a ajutat Dumnezeu să iasă afară și a murit după un an.

N.I.: Cât timp ați fost închis, în total?

R.B.: În total, 11 ani : cinci în prima și șase în a doua închisoare.

N.I.: În S.U.A. când ați ajuns?

R.B.: Am stat patru ani în Brazilia la două colonii românești: Rio de Janeiro și São Paulo. M-a chemat Valerian Trifa, care era episcopul românilor din America, nepotul lui Iosif Trifa, întemeietorul "Oastei Domnului". M-a chemat pentru că avea nevoie de mine; și am stat 7 ani cu dânsul și cu IPS Nathaniel, la "Vatra Românească". De acolo am fost la câteva parohii până când am ieșit la pensie și m-am retras la mănăstire.

N.I.: V-ați gândit vreodată să vă scrieți memoriile?

R.B.: Ăsta e un păcat al meu : când întrebă cineva, vorbesc mult, prea mult. Dar când scriu... m-am gândit că ar trebui. Dar am un proiect care e în sertar: "prolegomene la o teologie românească" pentru că noi avem niște trăsături românești în ortodoxie, care este universală, dar care e trăită de fiecare neam prin dimensiunile existențiale ale neamului respectiv.

N.I.: Nu ar fi mai practic să stați la o discuție și să se înregistreze?

R.B.: Mai practic, dar dacă ar fi cineva inteligent să-mi pună întrebări, ar fi mai folositor.

Cine sapă groapă altuia,
Ptică el în ea.

Iuliu Pop: Copil din Lăpuș

Io, măicuță, -s mai ca tine,
Numa nu-i pânză pe mine.

2173

O, măicuță, bunuluță,
De făcutu-ț-ai căsuță
Fără uși, fără ferești
Că cu noi să nu grăiești.
O, măicuță, bunuluță,
Că eu de trei ziluță
Mă tot rog cătră tinuță
Și nu grăiești nimicuță.
De făcutu-ț-ai căsuță
Fără uși, fără ferești
Că cu noi să nu grăiești.
O, măicuță, bunuluță,
Că eu de trei ziluță
Mă tot rog cătră tinuță
Și nu grăiești nimicuță.
O, măicuță, bunuluță,
'Ntoarce-te pe lăturiță,
Grăi cu mine-o besăduță,
Tăt amu, de pe urmuță.
Rămâi casă și odor
Ca de maica mi-a hi dor.
De spune, maică, tinuță,
Că mei la besericuță,
O, mei în sat, bună mămuță.

2174

O, mămuță, bunuluță,
De astăzi înaintuță
Io rămâi fără mămuță.
Că vine Dumineca
Și m-oi duce în sătuț
Și-oi vedea pe-alte ficuțe
Că se-nțeleg cu-a lor mămuță,
Numa io n-am cu cinuță,
Numa cu cele străinuță.
Micuță, nu te păzi
Și noi avem vreme-a sosî
Până soarele-a sfînți.
Spune, maică, adevărat
Pe care drum te-ai îndemnat
Că m-apucă un dor mare -
Să știu maică a te cotare.

2175

O, vai de mine, maică dragă,
Cum în pământ mi te bagă.
O, vai de mine, mamă dulce,
Că amu-n pământ mi te-or duce.
Rămâi casă, rămâi masă,
Măiculioara mere de-acasă;
Rămâi casă și odor -
De măicuță ț-i-a fi dor.
Vai de mine, maică dulce,
De când la pat ai intrat
Tot după leac ț-i-am umblat

Și tot nu ți l-am aflat
Și ori cu cine m-am tâlnit
Tot de leac am vorovit
Și tot nu ți l-am găsit.

2176

Vai de mine, maică dragă,
Cum te duci aşa în grabă,
Nu ți-i milă de tata,
Nici de Irincuța ta;
Nu ți-i milă de Grigor
Că rămâne prin odor.
Ce s-a face tătuca -
De la câmp a înturna,
Foc în casă n-a afla,
Cine cina i-a găta?
Aşa-s pruncii fără mamă,
Că nu sunt nici la o samă.
Spune-ne, mamă, -nainte
Barem două-trei cuvinte,
Cum să-ți grijim de pruncuți
Că rămân mititeluți?

2177

La tată

O, tătuță, bunuluță,
Unde te duci de-acăsuță?
Rămânenem fără tinuță
Ca mamuța-i slăbuluță,
Nu ne-a crește, tătuluță.
Ca până-am fost cu tătuță
N-am avut nici o grijuță
Și nu ne-o hulit nimuță.
O, tătuță, ce ne-om fa',
Bunuț, fără dumnetă
Că te-ai dus pe drum de piatră
Și-ai mai înturnat odată,
Amu mergi pe-un drum de lut
Și nu-i înturna mai mult.

2178

O, tătuță, bunuluță,
De leși-ne străinuțe,
Toată lumea ne-a huli,

Foto: Francisc Nistor

Primul volum care a apărut a fost făcut aşa. Era un călugăr teolog, Dinu Kruger, Dumnezeu să-l ierte, care știa să pună întrebări. Și primul volum care a fost remarcat în lume a fost "Descoperirea universului interior". Este un dialog între mine și acest mare teolog, care era mai mic ca vârstă decât noi, cei din jurul "rugului aprins" - 1945-1948.

N.I.: Cum ar fi structurată o prolegomenă la o teologie românească?

R.B.: Vedeti, Tertulian, un mare apologet din nordul Africii, spunea că omul este născut să fie creștin. Sufletul este creștin de la natură. Răăcinile noastre creștine sunt împăgânite totuși : Dumnezeu ne-a făcut după chipul și asemănarea lui. Nu trebuie să disprețuim nici un popor. Am început cu istoria noastră precreștină, cu proto istoria românească în care părinții noștri erau monoteiști. Arheologii nu au descoperit nici o statuie a vreunui zeu în toată Țara Românească. Nu l-au reprezentat pe Dumnezeu ca idol. Ei au crezut într-un singur Dumnezeu. Îl adorau pe vârful munților, cum s-a văzut la Grădiștea. Marele preot, cum era Deceneu, era un ascet, trăia într-o peșteră. Pe urmă istoria spune că i-ar fi urmat lui Burebista la tron, iar preoții erau celibatari, nu erau căsătoriți. Trăiau o viață spirituală intensă. Credeau în viață viitoare. Trimiteau soli la Dumnezeu prin suliți...

Ei bine, toate lucrurile acestea s-au transmis în istoria creștină. Cel mai mare mister al istoriei românilor este că ei nu știu când au devenit creștini. Aşa s-a potrivit de bine religia proto părinților noștri cu creștinismul, încât au devenit creștini pe nesimțite. Ascetismul nostru este ascetismul dacilor care aveau pustnici ce trăiau în munți, în peșterile noastre carpatine. Aşa că aceasta este o continuare a tradițiilor în formă creștină. Aceasta ar fi o idee, să zicem, care ar însemna un capitol.

N.I.: Alt capitol?

R.B.: Alt capitol este, sigur, folclorul român creștin. Tradiția noastră creștină care se găsește de fapt la sat. Intelectualul este un om sofisticat și mentalitatea lui este mentalitatea universală a intelectualului. Dar țăranul român păstrează într-însul o mare adâncime a credinței în Dumnezeu, exprimată în formă folclorică, și în forma mitului. A apărut de curând "Mitologia românească" a lui Mircea Olinescu. Este ideea noastră, a poporului român, despre mântuire, despre îngeri, despre neamuri, despre Ileana Cosânzeana și Muma Păduri. Toate lucrurile acestea, deși sunt populare, în basmele noastre, se găsește adevărată concepție a românilor despre Dumnezeu. Viața fără moarte se găsește în basmele și poeziile noastre, în balade. O să-i blestemem Dumnezeu pe folcloriștii români dacă nu le reînvie. Și nu le aduc din nou, pentru că tot ce avem noi intelectual creat, dacă nu este inspirat din popor, dacă nu are răăcinile în spiritualitatea populară, nu este autentic. Eu îl admir pe Enescu, dar nimeni nu se interesează de Oedip, pentru că este o temă tratată de mulți. Dar noi prin Enescu am pierdut o ocazie. Dacă ne dădea un Burebista, un Deceneu, ceva al nostru, rămânea în istorie cu mult mai mult.

N.I.: Dintre ideile pe care le discutăm acum, ce ați scris, ce ați publicat?

R.B.: Numai articole izolate. În al doilea volum pe care l-am scris sunt articole izolate pe care le-am publicat în presa română, în special în "Cuvinte românești" de la Toronto.

N.I.: Nu v-ați gândit la o sinteză care să fie tipărită și difuzată în țară?

R.B.: Dacă mă ajută mintea, că eu sunt la 82 de ani, și le spun la maicile unde sunt, că dacă o iau razna să nu vă mai uitați la mine, dar desigur că, dacă mă ajută mintea, m-am gândit la o sinteză. Cum spuneam, e mai bine dacă mă întreabă cineva, decât să le scriu eu.

N.I.: Noi dorim să vă dea Dumnezeu sănătate, dorim să vă duceți acest proiect la capăt.

Și, poate, când o să reveniți în țară, o să ne mai întâlnim. Vă mulțumim. August 2003.

Ştergar vărgat
Peste mare aruncat.